

Dějiny Židů v Roudnici nad Labem.

Zpracoval

E. F. Löwy, rabín, Roudnice n./L.

V Roudnici nad Labem byli Židé usazeni od ne-pamětných dob. V listině z r. 1595, uschované v zám.-kníž. archivu v R., čteme, že jim vrchnost udělila různé výsady. Přes to byli Židé po rozkazu kněžny Polyxeny Rožumberkové, roz. z Pernštýna, vypovězeni, avšak po jejich prosbě opět při svých živnostech ponecháni. Tehdy obývali Židé 16 domů na někdejší Koňském trhu, v bezprostřední blízkosti zámku; tam měli i školu a hřbitov. R. 1613 založila kněžna Polyxena klášter kapucínů a vystavěla jej na místě žid. domů a hřbitova. Židé museli tu krutou ránu nésti, přesídlili do míst dnešní Havlíčkovy ulice a založili si nový hřbitov. Za tím účelem koupili od Jiřího Lva zahradu za 40 kop míš., kam převáželi mrtvoly a kameny nejváženějších svých souvěrců. Nejstarší zde známý kámen je z r. 1611. Při opravě kláštera byly nalezeny žid. náhrobky, které jsou nyní v městském muzeu. Také v různých městských domech užito bylo do zdíva a schodů žid. náhrobních kamenů. Kostí, vykopané při stavbě v klášterní zahradě, byly zakopány na žid. hřbitově.

R. 1615 byli v ž. o. již tři učitelé ž. náb. zaměstnání. Také špitál si postavila v té době ž. o. Ve válce třicetileté R. tuze trpěla; r. 1631 nastaly Židům vpádem saského kurfirsta a jeho velitele Lösera tuze těžké časy; všechny žid. budovy lehly popelem. Židé se utekli zachránití ponějvíce do Prahy. Židé roudničtí zachránili město před úplnou záhubou, že dali nepříteli veliké „výpalné“, takže ten upustil od města a odtáhl.

Po míru vestfálském mohlo si město R. i zdejší ž. o. odděchnouti; mnoho Židů, přehnuvších do ciziny, opět se navrátilo, zde však našli své domky v rumu a rozvalinách.

R. 1650 požádali Židé v R. vrchnost o povolení, aby si zde směli držeti svého rabína, jímž si zvolili učeného a velmi uctívaného rb. Bernarda Lewita. Jeho volba nebyla provedena tak hladce, jak se zdálo, a musel se do věci vložit vrch. rb. pražský, který namítal, že uchazeč je pro svůj úřad tuze mladý. Lewit své místo přes to nastoupil, ne však nadlouho. Po dvou letech byl vystřídán rb. Šim. Jeitelesem, rb. Aron. Neustadle a j. Posledně jmenovaný byl r. 1669 povolán do Prahy na místo vrchního predikanta (kazatele). R. 1704 byl na rok potvrzen za rb. Jakub Wedeles, o jehož těžkých sporech s obcí pojednává pražský archivář prof. Tob. Jakobowitz v obsírné práci.

Není bez zájmu, že Židé v R. dopisovali si s slechou v 30 leté válce jen českým jazykem. Teprve po r. 1670 je česká supplikace židovská již jen výjimkou.

Roudničtí Židé po třicetileté válce¹⁾.

Čechy byly z veliké části jevitěm hrozně války třicetileté; jejich blahobyt byl již úplně zničen; přemnohá města byla vypálena a četné vesnice zmizely beze stopy, jako by je byla země pohltila. Kdo si dovede dnes představití utrapy a svízele ubohých obyvatel této krásné země, kteří trpěli vojskem, jak cizím, tak i domácím, vlastní vládou, která uvalovala na ně

příliš těžká břemena válečná, a konečně bídou, která se všude rozhostila!

Veliká byla proto touha všech po míru a nevyčísitelná byla radost měšťanů i vesnicánů, obchodníků i řemeslníků, když byl konečně mírem vestfálským zjednan klid a lidé mohli opět pomýšlet na lepší, šťastnější budoucnost.

Následky třiceti válečných let byly úžasně a jeví se všude; Židé byli však nejkrutěji postiženi, neboť obchod, „který byl jejich pluhem“, vázl úplně za války pro nejistotu a po válce pro naprostou chudobu. Měšťané viděli v Židech, třebaže byli tito ještě chudší nežli oni, své konkurenty, kteří jim život ztěžují, a žalovali ustavičně na ně. Píši zde jen o R., ale právě tak tomu bylo všude:

„V níže poznamenaných artikulích Židů v R. bydlící sousedům v živnostech na překážku jsou:

1. V handli obilnín, který přední živnost městská jest; v téměř handli Židů prvotně handlovati žádné moci sobě dány neměli; nyní pak svobodně obilí skupují, od lidí v dlužích berou a takové jak zde v městě tak i do jiných přespolečných měst a vesnic prodávají.

2. Vina skupují a od lidí v dlužích berou a takové v městě zase svobodně šenkuji a prodávají.

3. V tunním zboží, v kterým prvotně obec svůj handl měla, nyní též takové tuny zboží svobodně skupují a prodávají.

4. V městě mimo čtvrtěční tržové dni nemajíce než toliko v svi židovské ulici všelijakých kramářských věcí prodávati, nyní svobodně v městě každodenně prodávají.

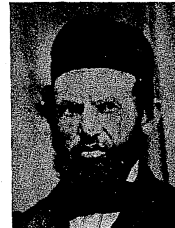
5. Dobytku hovězího nemajíce prvotně svobody chovati, nýbrž mlčený ze dvorův Vaší Osvícené knížecí Milosti brávali, nyní po mnoha kusích dobytka v domích chovají a takový dobytek s ubližením sousedův posílajíce čeled svou na luka a dědiny na škodu vychovávají.

6. Řemeslníkům, totiž řezníkům, pekařům, soukeníkům i jiným všem v jejich řemesle k veliké překážce jsou a netoliko zde v městě Židé bydlící toho se dopouštějí, nýbrž i přespoleční Židé z rozličných měst zde se zdržují a přicházející takových věcí se dopouštějí se neostýchají.

Toť malá ukázka žalob chudých měšťanů na chudé Židy. O stížnostech řezníků, krejčí a jirchářů jsem již pojednal. Zde se chci ještě zmíniti o utrápách lékařů, ranhojiče a do jisté míry apatikáře Marka Mšenského²⁾. Byl to muž velice zasluhující, a přemnozí občané mu vděčili své uzdravení, ujmál se raněných vojinů, převazoval jejich rány a pečoval o jejich brzké vyléčení; kde žádný jiný lékař nemohl pomoci, býval volán a mnohou zastaralou chorobu dovedl zapuditi; i popálenou pant purkmistrovou vyléčil v krátké době, ale městský lazebník ho stále pronásledoval, urážel, všemožné překážky mu působil, takže si ani svým životem nebyl jist a zrádného přepadnutí se bál. Mšenský žaloval naň u purkmistra; lazebník byl potrestán, ale tento trest ho tím více dráždil a Marek Mšenský musil prositi knížete o ochranu.

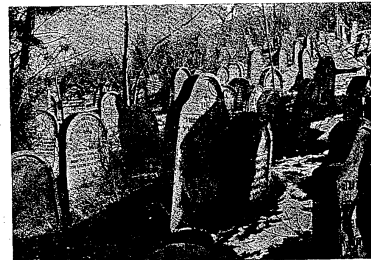
Rb. Albert Kohn

Veit Schiff

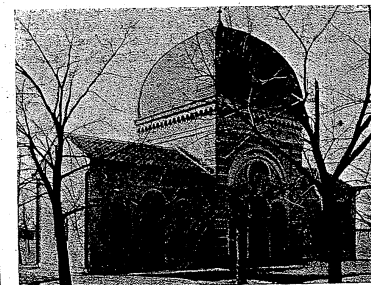
Nejstarší náhrobek z r. 1611

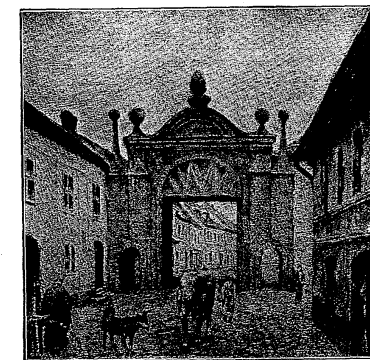
Hřbitov (stará část)

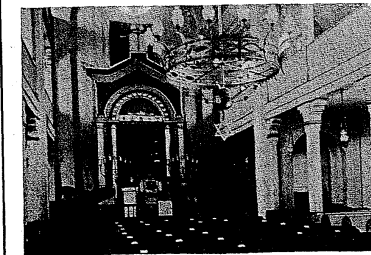
Židovská ulice

Obřadový dům

Byvalá židovská brána

Synagoga, vnitřek

I tento případ ilustruje tehdejší poměry: každý, kdož myslil, že mu ztěžují Židé výživu, stěžoval si na ně, utiskoval je a kdyby jim nebyla vrchnost chránila, nebyli by mohli Židé obstát. Ale vrchnost jim nebyla něžnou milující matkou, nýbrž krutou, bezcitnou macechou a její silnou ruku pocítovali stále; potřebovali ji a báli se jí.

Na důkaz toho uvádím malou epizodu z oné doby. 25. dne měsíce května r. 1651 povolali z rozkazu knížecího úředníka Arnošt Menges, reiter z Truklova, Tomáš Fiola, účetní, a Jan Karvinský, sekretář, starší Židy na zámek a žádali od nich odpověď na tyto otázky:

1. Kolik měli v R. domů r. 1618?
2. Kolik osob se tehdy v městě zdržovalo?
3. Kolik osob nyní zde se zdržuje?
4. Kolik domů mají?
5. Kterak a jakým právem a titulem jich a od koho dosáhli a jak postupně v kterém čase a z čeho povoleno se od té doby sem nastěhovali?
6. Jaké handle a obchody vedou?
7. Jaké platy vrchnosti dávají a jaké povinnosti vykonávají?
8. Poznazenání osob od nejstaršího do nejmladšího obojího pohlaví nyní v R. se nacházejících.

Odpověď měli dáti co nejrychleji a tak byli již přištího dne předvoláni, aby odpověděli na otázky. Vypovídali takto:

K 1. bodu: Až do r. 1618 obec naše židovská na tom místě, kdež nyní klášter panů patres kapucínův vystaven jest, domův 24 vystavených měla.

K 2. bodu: Hospodářův bylo 24 a podruhův 26 v jistotě.

K 3. bodu: Nyní hospodářův nachází se 20, podruhův 24. Domů vlastních máme 22; z těchto jeden jest škola a jeden sirotčí. Také zde bydlí 2 z Polska pocházející, ale zde zrodili Židé, kteří před nepřítelem utekli.

K 4. bodu: Když Jeho Milost kníže slavné paměti ráčil poručiti klášter p. patres kapucínský stavěti, tehdy ráčil také milostivě poručiti nám tuto ulici⁹⁾, v níž nyní bydlíme, vykázati a tak jsme sobě tyto domy od sousedův roudnických koupili.

K 5. bodu: Nachází se zde jeden podruh mezi těmi, o nichž se zmínka činí, kterému jest přes 80 let, a ten jest zde zrozený, nade všechny nejstarší a ten své předky pamatuje a tvrdí, že od několika set let zde Židé zůstávají, s čím však povolením, od kterého času anebo jak postupně, dokonale zprávy dáti nemůže.

K 6. bodu: Poněvadž okolo města R. mnoho vesnic pustých se vynachází, spolupůjeme se dohromady jakožto potřební lidé, 3 až 4 osoby a na mnoho mil choditi musíme a tak v dobytku, v mase, v krátkých věcech, sumou, co nás potká a do ruky nám přijde, v tom handlujeme, samotného toliko šenku vína a ladunku obilí se nedotýkáme.

K 7. bodu: Před sedmi lety odvozovali jsme do důchodu Jeho Milosti Knížecí za náš byt, z vody a za lůž sumu 150 kop mišenských. Nyní pak dle jistého urovnání s Její Knížecí Milostí slavné paměti jak za náš byt, tak za všechny handle a povinnosti odvozujeme ročně 400 kop.

K tomu připojili podrobný seznam „jistě a pravdivě popsání celé o. ž. od nejstaršího až do nejmladšího jak mužského tak ženského pohlaví při městě R. se nacházející“. Podle tohoto bydlilo ve 23 domech celkem osob 168

Mimo to v domě obecním: kantor židovský se ženou a dětmi 4
 ítem který děti učí se ženou a dítětem 3
 ítem školník se ženou 2

hrobník 4
 Dále Židé z Polště, avšak zde rodilí, kteří pro obhájení svých hrdel před nepřítelem zde se schraňují 2
 ženy jejich 2
 dětí mají 7

Jak jsme viděli, byla tato zpráva narychlo pořizena a činí dojem úplné pravdivosti, jistě chyběl starším obce každý úmysl klamu a úskoku. Přes to byla shledána chybnou, jak knížecí odpověď dokazuje: „Poznazenání nedostatkův, které se v zprávě ze 26. máje léta páně 1651 od starších Židův města R. podané nacházejí:

1. Předně v prvním tak i v následujících bodech nepořádně tergiversují neb ihned v příčině žid. domův, kolik jich v létu osmnáctém měli, dokládají, že by jich 24, kdež jsou nyní patres kapucini až do 18. léta měli a ten klášter asi okolo 13ho nebo 14ho léta se stavěl, pročež o 4 neb 5 let napřed zprávu dávají.

2. V druhém bodě kolik osob se zde ten čas zdržovalo, tím způsobem jako v prvním, co jich v 13. létě bylo, zprávu nenáležitě dávají.

3. Co se 3. bodu dotýče, domův vlastních 22 mají, avšak pustých, kterých k tomu přes 7 mají, nedoložili a tak by se vystavených a pustých společně vynašlo 29.

4. Na 4. bodu extra quaestionem zprávu dávají, neb jim žádná otázka dána nebyla, co se ten čas stalo nežli se kapucínům klášter stavěl, totiž v létě 12. neb 13., toliko od léta osmnáctého. Jak se jim vykázaní od J. M. K., slavné paměti, učinilo, ničím nedokazují. O domích svých jakým právem a titulem v kterém čase neb od koho je koupili neb dosáhli v nejmenším nespecifikují.

5. Pátý bod tu dokonce extra lineam propositi vykračují a od několika set let zde se býti přednášejí, ježto od nich se toliko od 18. léta zpráva žádala, jak pak postupně v který čas se sem dostali, v ničem nedokládají.

6. V šestém bodu nepřednášejí řemeslníky, kteří také mezi nimi jsou, tolikéž jaké na to nadání mají všelijaké handle (kromě vína a obilí) provozovati.

7. V příčině 7. bodu jaké platy neb povinnosti odvozují, že by urovnání s její milostí kněžnou slavné paměti měli, toho však nikoliv neukazují.

8. Stran 8. bodu, aby v poznazenání osob náležitý pořádek a sumu společnou všech osob od nejstaršího až do nejmladšího učinili.

Konečně jména svá starší Židé vlastním rukama v té zprávě nepodepsali.

Zpráva Židů byla tedy shledána neuspokojivou, třebaže byla sepsána v panské kanceláři panskými písaři. I byli Židé nuceni omluviti se a podati zprávu zevrubnější. Zní takto:

„V této naší ponížené odpovědi na ty nedostatky, které nám tak z kanceláři J. M. Kn. na zprávu naši vystaveny jsou, ve všem se pokorně na tu zprávu, která pod datem 27. máje 1651 vlastní J. M. Kn. sekretáři do rukou odvedena jest, odvoláváme, totiž:

1. Co se dotýče 1. bodu nedostatků na zprávu naši vzešlého, pravda jest, že táž zpráva naše pod datem 25. máje 1651 složená v sobě některou zmínku (mnoho-li domův o. ž. na tom místě, kde nyní klášter kapucínský vystaven jsouc a to že před letem 1618 se zběhlo) činí, ale poněvadž se za neslušnou býti pokládá, poníženě za milostivě odpuštění žádáme a že se ta neslušnost v zprávě poslednější totiž pod datem 27. máje napravuje a co jest bylo před létem 18., to že se vypouští, oznamujeme.

2. Podobně proti tomuto bodu nedostatků oznamujeme, že v té již dotčené poslední zprávě, který

534 525

mann (nar. r. 1843), A. Braun, Fr. Makovec (vyučoval českému jazyku), kantor Ig. Reich a industr. učitelka. Zakonem r. 1869 byla tato škola změněna na školu soukromou, avšak po úsilí tehdejšího starosty ž. o. Viléma Pollaka byla opět zveřejněna. R. 1871 stala se z třídní školy pouze dvoutrádní s vyuč. řečí německou. Učitel Filip Neumann byl jmenován r. 1872 a povýšen na vrch. učitele r. 1892. Z této školy vyšli významní mužové, příkl. básník Seligmann Heller (nar. 1833, autor „Ahasvera“ a j. děl).

V R. byla řada dobročinných spolků; jedna pamětní kniha, stará přes 100 roků, je zachována a poznáme z ní dobrá srdce našich předků. Je to dobročinný spolek Chevra Kadisha, v jejímž pořadí stáli Filip Seidler, David Fleischer, S. Sabat, Gust. Stadler, Filip Neumann.

Z nejstarších členů budíž jmenován Veit Schiff, syn Lipmana Schiffa (nar. r. 1819), muž nad jiné vzdělaný, talmudista, který měl o dobročinné instituce o. ž. v R. veliké zásluhy.

V R. je spolek „Bikur cholim“, jehož předseda je Gust. Stern. Dále „Spolek pro zachování žid. hřbitova“ (předs. Gust. Stadler), „Spolek žid. žen“, předsedkyně Anna Steinová, chof advokátka, a Růž. Bächerová. Rodina Bächerova je chlubou ž. o. v R. a vyšli z ní šlechtní podporovatelé všeho dobrého, čím se ž. o. právem hoností může.

V obci působili (pokud se dá ještě dnes zjistit!): starostové ž. o.: A. Morawetz (1835—1849), Is. Deutsch (1849—1854), Vil. Pollak (1857 až 1879), Gottl. Brode (1879—1880), dr. Eisler (1880—1897), Adolf Braun (1897—1905), Hynek Pollak (1905—1906), Jindř. Mestitz (1906 až 1909), Max Epstein (1909—1924), dr. Ulrich Prager (1925—1930). Dále zde působili rabíni: Abr. Kohn, obvodní rabin (30 let), M. Hulisch (1 rok), dr. M. Klotz (2 roky), dr. Jul. Reach (10 let), dr. Rich. Feder (7 let), dr. B. Wolf (6 let), E. F. Löwy (6 let).

V R. zachovává se píetní zvyk, že každoročně se koná pobožnost u hrobu významného učence Jos. Deutsche (zemř. r. 5587 = 1826), který v obci te požíval velké úcty.

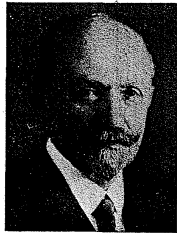
Ještě se zmiňují o výsledcích sčítání lidu, a to: r. 1910 v městě R. bylo z 9249 osob 320 Židů. R. 1921 klesl počet ten; z celkem 8905 osob bylo pouze 194 Židů; z toho počtu přihlásilo se k žid. národnosti pouze 22 osob. Spolužití Židů s českým okolím bylo v R. vždy nejužší. Židé roduičtí zúčastnili se vždy ko nejčtejněji na všech národních institucích.

- ¹⁾ Viz C. žid. kal. roč. 40., 41., 42. a 43.
- ²⁾ Viz „Židovské Besídky“, kniha I., slánek „Staré dokumenty“.
- ³⁾ Ulice u Hasy.
- ⁴⁾ Slovo „tonz“ jest utvořeno od slova „taxa“
- ⁵⁾ „Perden“ pochází asi od franc. pardonner.

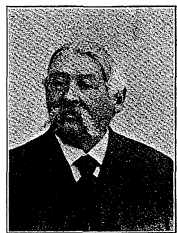
Rychnov n./Kněžnou.

Moritz Deutschmann

Leopold Fischer

Jonas Goldmann

Rb. S. Lengsfelder

V Rychnově n. Kn. je nejstarší ž. n. o. v kraji královhradeckém, která měla dříve svoji vlastní čtvrť. Žel, že se po požáru r. 1830 nezachovaly listiny z dob starších, avšak různé památky nasvědčují, že tato obec již stávala před 300 lety.

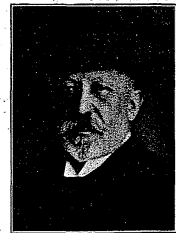
R. 1893 bylo v R. n. Kn. 216 žid. osob; počet odtud valně ubývá. Tehdejší představenstvo bylo: starosta Jos. Goldmann, předn. synagoga Ad. Löwenbach, starosta ch. k. Mořic Deutschmann, výbor Zikmund Fleischer. Dále byli starosty žid. obce Mořic Deutschmann (18 r.), Sal. Ledec (3 r.); nyní — od r. 1912 — Teodor Deutschmann.

V obci působila řada učených a vysoce vážených rabínů a učitelů. Z posledních jmenují rabína Salamouna Lengsfeldera, který zde působil celých třicet let; nyní — od r. 1895 — je zde rabin Heřman Kohn. Synagoga lehla před sto lety popelem, byla však znovu zbudována. Stanovy sv. bratrstva Ch. K. pocházejí z r. 1790; z téže doby je i zdejší žid. hřbitov. R. 1869 byly potvrzeny stanovy spolku žid. žen.

Reichenau a./K.

Theodor Deutschmann

Rb. Heřman Kohn

V obvodu města R. n. Kn. je jen ještě v Doulebach stará synagoga a hřbitov; ten však byl před několika lety zrušen. Žid. matrika je v R. n. Kn. úplná od doby jejího znovuzřízení po velikém požáru r. 1830.

Geschichte der Juden in Reichenberg.

Bearbeitet von

Prof. Dr. Emil Hofmann, Rabbiner in Reichenberg.

Die Geschichte der Juden in Reichenberg umfaßt einen Zeitraum von mehr als 300 Jahren. Sie weist einen eigenartigen Charakter auf. Nicht etwa, als ob es an typischen Zügen fehlen würde. Wohl wiederholt sich da im kleinen, was anderswo, in vielen anderen Städten, in größerem Maße sich ereignet, namentlich das wechselvolle Schicksal und die Unsicherheit der Rechtsstellung. Aber es war bis zur Gründung der Kultusgemeinde keine organisierte Gemeinschaft. Vor allem war die Seelenzahl eine geringe. Wohl wurde der Zuzug jüdischer Einwanderer seit der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts immer größer, insbesondere als infolge der gewerbefreundlichen Verfügungen Maria Theresias und nach dem Einfuhrverbote Josef II. vom J. 1784 das Tuchmachergewerbe in R. aufblühte. Nicht nur aus Böhmen, wie Jungbunzlau, Neubidschow, Polna und anderen Städten, sondern auch aus Mähren, besonders aus Trebitsch und Pirnitz, nahmen jüd. Händler ihren Wohnsitz in R. Sie kamen erst allein, später aber ließen sie zum Teil auch ihre Familien nachkommen. Aber selbst im J. 1810, als die Juden in R. eine Höchstzahl aufwiesen, durften die jüd. Bewohner wohl kaum 100 Personen gezählt haben. Freilich bestanden anderswo auch Gemeinden mit noch geringerer Seelenzahl. Aber in R., wo sie während der längsten Zeit nur zeitweiligen Aufenthalt nehmen durften, war ihnen infolgedessen auch die Bildung einer Gemeinde, insbesondere die Anlegung eines Friedhofes, verwehrt. Die letzte Reichenberger Herrschaft hatte keine Schutzjuden; führte keine Familiennummern ein und erteilte auch nicht die üblichen Konzesse. Deshalb fehlen in den Familienbüchern und in den Konsignationslisten die Namen Reichenberger Juden. Sie wurden in die Statistik von ihren Heimatgemeinden aufgenommen. Dies schließt aber nicht aus, daß sie in R., wenn zumeist auch nur nicht dauernd, ihr Zelt aufschlugen. Es ist weniger die Geschichte einer Gemeinde, als die Geschichte einer jüd. Handelskolonie. Ihre Bedeutung lag vorzugsweise auf wirtschaftlichem Gebiete. Der Gegensatz zwischen dieser wirtschaftlichen Bedeutung und der Verfehlung seitens der Behörden und Körperschaften war ziemlich groß. Aber trotz aller Beschränkungen sprengte die Lebensnotwendigkeit der wirtschaftlichen Betätigung den gesetzlichen Rahmen. Die Bedürfnisse des heimischen Gewerbes machte diese Stadt zu einem Treffpunkt auswärtiger Juden.

In der Geschichte der Juden in R. können wir drei Epochen unterscheiden. Die erste ist die Zeit der Ansässigkeit, die ungefähr sechs Jahrzehnte währte. Die zweite dauerte über zwei Jahrhunderte und wird gekennzeichnet durch das gesetzliche Verbot der Niederlassung, das aber nicht hinderte, daß Juden auch während dieses Zeitraumes in R. gewohnt haben. Die dritte Epoche datiert seit dem J. 1860, der gesetzlichen Gleichberechtigung.

Die Freiherren von Biberstein.

Ein Reichenberger Chronist, P. Karl Felgenhauer, Pfarrer von Christofsgrund, der von großem Wohlwollen für die Juden erfüllt war, berichtet in seiner im J. 1812 vollendeten Geschichte, die zwar nur handschriftlich vorhanden, aber dennoch sehr verbreitet ist: „Zur Zeit des Ulrich Freiherr v. Biberstein herrschte im J. 1495 große Hungersnot. Drei Familien, die sich unter dem Jeschken ernährten, verloren sich, ohne von ihnen etwas zu erfahren. Andere kamen zu uns und bauten sich Häuser, unter denen sich auch 18 Juden befanden.“ Da Felgenhauers Werk von Irrtümern wimmelt und der Autor mit Vorliebe vieles hinaufdatiert und allzu früh ansetzt, ist seinen Angaben gegenüber Vorsicht und Kritik geboten. Zwar wäre die Annahme, Juden hätten sich schon unter diesem Adelsgeschlecht, dessen Friedländer, wie auch Forster Linie eine große Macht besaß, wenn auch erst in der Spätzeit ihrer Herrschaft, in R. niedergelassen, durchaus nicht von vornherein von der Hand zu weisen. Wohl erhielt diese Stadt erst seit dem 16. Jht. durch das allmähliche Aufblühen des Gewerbelebens ihre Bedeutung, wird doch R. noch im J. 1454 in einem Lehnbrief ein Städtchen zu „Hammerstein“ genannt, so galt doch schon ein Jht. vorher in der Rivalität der beiden Städte Görlitz und Zittau die Reichenberger Handelsstraße als wichtiger Durchgangspunkt für den Verkehr. Wiederholte Verbote zugunsten anderer Straßen sind ein sprechender Beweis, daß der über R. führende Weg sich einer lebhaften Frequenz erfreut haben mußte. Da also R. an einer Handelsstraße lag, wäre es ja verständlich, wenn Juden sich dort frühzeitig niedergelassen hätten.

Die Einstellung der einzelnen Mitglieder des Bibersteinschen Hauses den Juden gegenüber war keine einheitliche. Freilich, der letzte Reichenberger Grundherr dieses Geschlechtes, Joachim II., verhielt sich ablehnend, ja feindselig. Auf dem böhmischen Landtage, wo er am 4. Mai 1542 als Berichterstatter aus dem Herrenstande fungierte, befürwortete er nachstehende Entschliebung. „Item, was die Juden anbelangt, welche vom vorherigen Landtag von S. M. K. auf Ansuchen aller drei Stände aus dem Königreich Böhmen ausgewiesen wurden und das laut anderen Artikeln des Landtages in die Landesbücher eingeschrieben werden sollte, S. M. K. dabei verbleiben will, so daß keine Juden aufgenommen werden und das auf künftige ewige Zeiten. Und falls irgend ein Jude in diesem Königreich unter wem immer aufgenommen würde, daß dieser am Halse bestrafte werde, außer denen, welche von S. M. dem König bis zum Heil. Georg zuerst das Geleit erhalten und haben diese besonders verzeichnet und allen gemeldet und allen angezeigt zu werden und das wegen Einnehmung von Schulden und auch wegen Bezahlung, wenn sie jemandem schuldig sind. Und diese Juden sind schul-

529